

Prese un informācija

Eiropas Savienības Tiesa
PAZIŅOJUMS PRESEI Nr. 8/18
Luksemburgā, 2018. gada 25. janvārī

Spriedums lietā C-473/16
F/Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

Dzimumorientācijas noteikšanai patvēruma meklētāju nedrīkst pakļaut psiholoģiskam testam

Šāda testa veikšana ir nesamērīga iejaukšanās patvēruma meklētāja privātajā dzīvē

2015. gada aprīlī kāds Nigērijas pilsonis Ungārijas iestādēm iesniedza patvēruma pieteikumu, apgalvojot, ka baidās savas izcelsmes valstī tikt vajāts savas homoseksualitātes dēļ. Lai gan šīs iestādes uzskatīja, ka personas apgalvojumos nav pretrunu, tās patvēruma pieteikumu noraidīja tāpēc, ka psiholoģiskā ekspertīze, ko tās bija uzdevušas veikt, lai izpētītu pieteikuma iesniedzēja personību, nebija apstiprinājusi viņa apgalvoto seksuālo orientāciju.

Patvēruma meklētājs šo lēmumu pārsūdzēja Ungārijas tiesās, apgalvojot, ka ar attiecīgajiem psiholoģiskajiem testiem esot būtiski pārkāptas viņa pamattiesības un ka tie neļaujot novērtēt viņa seksuālās orientācijas ticamību.

Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Segedas Administratīvo un darba lietu tiesa, Ungārija), kas izskata lietu, Tiesai vaicā, vai Ungārijas iestādes var novērtēt patvēruma meklētāja apgalvojumus par viņa dzimumorientāciju, balstoties uz psiholoģisko ekspertīzi. Gadījumā, ja Tiesa uz pirmo jautājumu atbildētu noliedzīgi, Ungārijas tiesa vēlas noskaidrot arī, vai tomēr nepastāv tādas ekspertīzes metodes, kuras valsts iestādes var izmantot, lai pārbaudītu tādu apgalvojumu ticamību, kas ir izteikti saistībā ar patvēruma pieteikumu, kurš ir pamatots ar bailēm no vajāšanas dzimumorientācijas dēļ.

Šodien pasludinātajā spriedumā Tiesa visupirms atzīst, ka Direktīva par standartiem bēgļa statusa piešķiršanai¹ **pieļauj, ka valsts iestādes uzdod veikt ekspertīzi** saistībā ar patvēruma pieteikuma izskatīšanu, lai labāk noteiktu pieteikuma iesniedzēja patiesās vajadzības pēc starptautiskās aizsardzības. Tomēr **iespējamās ekspertīzes izmantošanas kārtībai ir jāatbilst** Eiropas Savienības Pamattiesību hartā garantētajām **pamattiesībām**, tādām kā tiesības uz cilvēka cieņas respektēšanu un tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību.

Šādā kontekstā nevar izslēgt, ka, novērtējot patvēruma meklētāja apgalvojumus par viņa dzimumorientāciju, zināmas ekspertīzes formas var izrādīties noderīgas pieteikumā minēto faktu un apstākļu novērtēšanai un var tikt veiktas, neaizskarot pieteikuma iesniedzēja pamattiesības. Tomēr Tiesa šajā ziņā uzsver, ka, novērtējot patvēruma meklētāja apgalvojumus par viņa dzimumorientāciju, valsts iestādes un tiesas **savu lēmumu nevar balstīt vienīgi uz ekspertīzes atzinuma secinājumiem un šie secinājumi tām nevar būt saistoši.**

Turpinājumā Tiesa atzīst, ka gadījumā, ja tādas psiholoģiskas ekspertīzes veikšanu, kuras mērķis ir novērtēt patvēruma meklētāja apgalvotās dzimumorientācijas faktisko pastāvēšanu, uzdod veikt par pieteikuma izvērtēšanu atbildīgās valsts iestādes, persona, kurai veic šo ekspertīzi, ir situācijā, kad tās nākotne ir cieši saistīta ar to, kāds būs šīs iestādes lēmums par tās iesniegto pieteikumu. Turklāt patvēruma meklētāja iespējamā atteikšanās tikt pakļautam šiem testiem var būt būtisks faktors, uz kuru valsts iestādes balstīsies, nosakot, vai šī persona savu pieteikumu ir pietiekami pamatojusi.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.).

Tādējādi pat tad, ja šo testu veikšana ir formāli atkarīga no attiecīgās personas piekrišanas, šī piekrišana katrā ziņā var nebūt no brīvas gribas, jo tā ir apstākļu, kādos ir patvēruma meklētājs, uzspiesta. Šādos apstākļos **psiholoģiskās ekspertīzes izmantošana pieteikuma iesniedzēja dzimumorientācijas noteikšanai ir iejaukšanās šīs personas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību.**

Kas attiecas uz to, vai šo iejaukšanos privātajā dzīvē var pamatot ar mērķi iegūt noderīgu informāciju patvēruma meklētāja patiesās vajadzības pēc starptautiskās aizsardzības novērtēšanai, Tiesa uzsver, ka ekspertīze ir pieļaujama tikai tad, ja tā ir balstīta uz pietiekami uzticamām metodēm, – kas ir jautājums, kura vērtējums nav Tiesas kompetencē, bet kuru ir apstrīdējušas Komisija un vairākas valdības. Tiesa turklāt atzīst, ka **šādas ekspertīzes ietekme uz privāto dzīvi ir nesamērīga attiecībā pret šo mērķi.** Šajā jautājumā Tiesa it īpaši norāda, ka **šāda iejaukšanās ir īpaši būtiska, jo tā ir domāta, lai gūtu priekšstatu par visintīmākajiem patvēruma meklētāja dzīves aspektiem.**

Tiesa norāda arī, ka tādas psiholoģiskās ekspertīzes veikšana, kuras mērķis ir noteikt patvēruma meklētāja dzimumorientāciju, **nav katrā ziņā nepieciešama,** lai novērtētu patvēruma meklētāja apgalvojumus par viņa seksuālo orientāciju. Šajā ziņā Tiesa uzsver, ka saskaņā ar direktīvu situācijā, kad patvēruma meklētāja dzimumorientācija nav pamatota ar dokumentāriem pierādījumiem, **valsts iestādes, kuru rīcībā ir jābūt kompetentiem darbiniekiem, citastarp var balstīties uz attiecīgās personas apgalvojumu saskaņotību un ticamību.** Turklāt šādai ekspertīzei labākajā gadījumā ir ierobežota uzticamība, un tādējādi tās noderīgums patvēruma meklētāja apgalvojumu ticamības novērtēšanai var tikt apšaubīts, it īpaši gadījumos, kad, kā šajā gadījumā, patvēruma meklētāja apgalvojumos nav pretrunu.

Šādos apstākļos Tiesa secina, ka **psiholoģiskas ekspertīzes izmantošana, lai novērtētu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja apgalvotās dzimumorientācijas faktisko pastāvēšanu, neatbilst direktīvai, to skatot Hartas gaismā².**

ATGĀDINĀJUMS: Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ļauj dalībvalstu tiesām to tiesvedības ietvaros uzdot jautājumus Tiesai par Savienības tiesību interpretāciju vai Savienības akta spēkā esamību. Tiesa neiztiesā strīdus, ko izskata valstu tiesas. Valsts tiesai ir jāatrisina lieta saskaņā ar Tiesas nolēmumu. Šis nolēmums līdzīgā veidā ir saistošs citām valstu tiesām, kurām ir jāatrisina līdzīgas problēmas.

Neoficiāls dokuments plašsaziņas līdzekļu vajadzībām, kas Tiesai nav saistošs.

[Pilns sprieduma teksts](#) tiek publicēts CURIA mājas lapā pasludināšanas dienā.

Kontaktpersona presei: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Sprieduma pasludināšanas attēli ir pieejami "[Europe by Satellite](#)" ☎ (+32) 2 2964106

² 7. pants